

Asia: HE 21/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsästyslain 41 §:n muuttamisesta, pe 25.4.2025 klo 9.00 (HE 21/2025 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Katja Holmala

Luken asiantuntijalausunto

1 Lausunto

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta (Luke) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi metsästyslain 41 §:n muuttamisesta.

Lausunto

Pyydettynä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Viitaten luonnoksen sivuun 13, Luke pitää hyvänä pyrkimystä huomioida alueiden väliset erot suurpetokannoissa, sillä lähestymistapa tukee suurpetojen kestävänn kannanhoidon edistämistä ja suurpetolajien alueellinen esiintyvyys vaihtelee selvästi lähes kaikilla lajeilla. Luke muistuttaa, että Luken tuottamat kanta-arviot (ml. niihin sisältyvät mallit) perustuvat nykyisiin kannanhoitoalueisiin ja osalla lajeissa mallinnus perustuu jakoon poronhoitoalueeseen ja poronhoitoalueen ulkopuoliseen Suomeen. Kanta-arvion aluejaon päivittäminen mallinnustyökalujen osalta edellyttää erillistä resursointia ja osalla lajeissa edellyttää merkittävää lisätyötä aineistopohjan osalta. Mikäli kiintiöiden asettamisessa ja/tai poikkeuslupien myöntämisessä on tarkoitus käyttää Luken kehittämiä mallinnustyökaluja, nämä työkalut eivät toistaiseksi ole alueellisia. On myös muistettava, että kanta-arvioiden perustana olevassa, suurelta osin vapaaehtoisten keräämän havaintoaineiston määrässä on huomattavia eroja paikallisesti ja alueellisesti, millä on vaikutuksia yksittäisen alueen tiedon laatuun. On tärkeää turvata kanta-arviotyöhön tarvittavien riittävän kattavien aineistojen kertyminen sekä vapaaehtoisysteistyöhön kannustamisen että valtion organisaatioiden välisen yhteistyön tehostamisen avulla.

Viitaten luonnoksen sivuun 14, Luke muistuttaa, että EU:n tulkintaohjeen (DG Environment 2023) mukaan suotuisan suojelutason populaatiokokoa koskevan viitearvon määrittelytyön tulee aina pohjautua parhaaseen mahdolliseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon ja menetelmiin. Lisäksi määritettävän viitearvon tulee olla aina suurempi kuin pienin elinvoimainen populaatio sekä demografian että genetiikan kannalta katsottuna. Mikäli tätä ohjeistusta noudatetaan, viitearvoa ei tulisi asettaa suoraan esimerkiksi ainoastaan demografisesti pienimmän elinvoimaisen populaation suuruiseksi, vaan pienimmän elinvoimaisen populaation määrittämisessä on huomioitava myös genetiikka.

Geneettisesti ja demografisesti pienimmän elinvoimaisen populaation määrittämisessä tarvitaan sekä luonnontieteellistä tietoa että suojeluhaluutta

kuvaavia arvovalintoja. Myös Luken kehittämät menetelmät (Valtonen ym. 2021, Mäntyniemi ym. 2022) käyttävät molempia pienimmän elinvoimaisen populaation määrittämiseen. Arvovalinnat koskevat hyväksyttäviksi koettujen riskitasojen valitsemista liittyen populaation häviämiseen ja sen geneettisen elinkyvyn heikkenemiseen. Valitut riskitasot kuvaavat suojeluhalun voimakkuutta. On myös syytä huomata, että Luken kehittämä viitearvolaskenta ja siihen liittyvä työkalu peilaa tilannetta kanta-arvion aikaiseen eli maaliskuun populaatiokokoon. Mikäli viitearvon perustana halutaan käyttää jotain muuta kuin maaliskuun kantaa, täytyy myös viitearvolaskenta päivittää tältä osin. Luke myös täsmentää, että menetelmä on kehitetty toistaiseksi koskemaan vain sutta. Karhulle, ilvekselle ja ahmalle viitearvotyökaluja ei ole vielä kehitetty.

Luke muistuttaa lisäksi, että vaikkakin suurpedot ovat viime vuosikymmeninä runsastuneet, juuri liiallinen metsästys aiheutti suurpetojen kantojen romahtamisen 1800-vuosisadan lopulla, ja kehitys 1900-vuosisalla on ollut pitkälti riippuvainen metsästyksen määrän säätelystä. Viimeisen reilun kymmenen vuoden ajalla toteutettua kannan verotussuunnittelua ovat osaltaan mahdollistaneet tarkentuneet kannanseurannan ja kannanarvioinnin menetelmät sekä laajamittainen vapaaehtoisten osallistuminen havainto- ja näyteaineistojen tuotantoon.

Luke huomauttaa, että karhun metsästyksen vähenemisen vaikutusta eläinten käyttäytymiseen ei toistaiseksi voi päätellä esimerkiksi ilmoitettujen pihavierailuiden osuudesta. Vuonna 2024 pihahavaintojen (havainnon etäisyys rakennuksesta ≤ 100 m) osuus kaikista Tassu-järjestelmään kirjaituista karhuhavainnoista koko Suomessa oli 10,9 %. Tämä on korkeampi osuus kuin edellisinä kolmena vuotena (2021-2023 $< 7,5$ %), mutta pienempi osuus kuin vuosina 2019 (31,4 %) ja 2020 (11,7 %). Pohjois-Karjalassa pihahavaintojen osuus kaikista Tassu-järjestelmään karhuhavainnoista vuonna 2024 oli 15,8 %. Tämä on kuuden vuoden tarkastelujakson korkein pihahavainto-osuus, mutta ero vuosiin 2019 (14,5 %) ja 2020 (13,6 %) ei ole huomattava. Ko. Järjestelmään tallennettuja suurpetojen pihahavaintoja hyödynnetään Suomen riistakeskuksen lupaharkinnassa (ml. Vahinkoperusteiset poikkeusluvut) sekä poliisin suurpetoihin liittyvässä päätöksenteossa, millä voi olla vaikutusta eri vuosien pihahavaintojen määriin. On syytä muistaa, että havaintoja tehdään pääasiassa siellä missä ihmiset liikkuvat tai siellä missä ihmiset ja eläimet kohtaavat, eikä niitä voida käyttää esim. kuvaamaan suurpetolajien elinympäristön käyttöä.

Luke myös huomauttaa että, metsästyksen alueelliseen karhukantaan kohdistuvien vaikutusten arviointi edellyttää kannanhoitoalueittaisia populaatiomalleja, joita ei toistaiseksi ole olemassa. Lisäksi jotta mallinnuksen avulla olisi mahdollista vastata esimerkiksi kysymykseen, vaarantaako suunniteltu metsästys suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen, on määriteltävä, mitä "vaarantaminen" tarkoittaa. Määriteltävä olisi ainakin tarkasteltava aikaväli ja se, kuinka suurella todennäköisyydellä tavoitetaso tulee ylittää, jotta tavoite katsotaan saavutetuksi. Yhden vuoden metsästyssuunnitelman arviointi pidemmälle tulevaisuuteen ei ole mahdollista ilman tietoa siitä, kuinka metsästystä aiotaan seuraavina vuosina jatkaa.

Luonnonvarakeskus kommentoi ns. Kalmarin aloitteeseen liittyen:

Suomen suurpedoille ei toistaiseksi ole määritetty täsmällisiä viitearvoja. Susi on ainoa laji, jolle on Luken toimesta kehitetty viitearvon määrittämiseksi työkalua, ns. laskurin, jota päätöksentekijä voi hyödyntää viitearvoa asettaessaan. Kyseinen työkalu on kehitetty toimeksiannon mukaisesti peilattavaksi maaliskuun kannan kokoon.

Suomen ja Skandinavian suurpetokannat eroavat monelta osin toisistaan, joten Ruotsin käyttämien viitearvojen käyttöönotto sellaisenaan Suomessa ei vastaa EU:n luontodirektiiviin liittyvien ohjeiden edellyttämää tieteelliseen tietoon ja menetelmiin pohjautuvaa viitearvon määrittelytyötä. Lajien ekologiaan ja biologiaan liittyy eroja Suomen ja Ruotsin välillä mm. kannan rakenteessa, perimän monimuotoisuudessa ja osin saalisvalikoiman ja elinympäristöjen välillä. On syytä myös huomioida lajien kannanhoidon tavoitteisiin ja levinneisyyteen liittyvät erot maiden välillä ml. kuinka suuri osa lisääntyvästä kannasta esiintyy poronhoitoalueella.

Suurpetojen viimeisimpien julkaistujen kanta-arvioiden osalta kantojen koot ovat seuraavat:

Susi: 277-321 yksilöä (maaliskuussa 2024)

Ilves: vähintään 2260 yksilöä (v. 2024)

Karhu: 2062-2745 yksilöä (ennuste vuodelle 2025, julkaistu 23.4.2025)

Ahma: 349-495 yksilöä (helmikuussa 2024)

Kanta-arviot löytyvät:

<https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/ahma/ahman-kantaarviot-ja-seuranta>

<https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/ilves/ilvesen-kantaarviot-ja-seuranta>

<https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/karhu/karhun-kantaarviot-ja-seuranta>

<https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/susi/suden-kantaarviot-ja-seuranta>

Lainaus "Ruotsissa voimassa olevat suurpetojen suotuisat suojelutasot ovat: — susi 300, kesäkanta (Suomessa oli kesällä 2023 pennut mukaan laskien 500 sutta Luonnonvarakeskuksen ennustemallin arvion mukaan),"

Ruotsissa suotuisan suojelutason viitearvo koskee syksyistä susikantaa. Vastaavana ajankohtana Suomessa eli marraskuulle 2023 susikannan koko arvioitiin vuoden 2024 kanta-arvioraportissa olevan 381-436 sutta (90% todennäköisyysväli).

Luonnonvarakeskus kommentoi seuraavaa ns. Pitkon aloitteen osalta:

Lainaus: "Luonnonvarakeskuksen laskelmien pohjalta on selvää, että susikanta ei vielä nykyisellään kestä kannanhoidollista metsästystä ilman merkittävää riskiä siitä, että susi häviää Suomen luonnosta."

Luke ei ole tuottanut suoria laskelmia kannanhoidollisen metsästyksen vaikutuksesta riskiin, että susi häviäisi Suomen luonnosta.

Suotuisan suojelutason viitearvojen määrittelytyön yhteydessä Luke on tuottanut laskelmia siitä, millä todennäköisyydellä susi häviäisi Suomesta, jos populaation kasvua rajoitettaisiin siten, että sen ei annettaisi kasvaa tiettyä tasoa

suuremmaksi. Laskelmat eivät ota kantaa siihen, rajoitetaanko kantaa nimenomaan kannanhoidollisella metsästyksellä, vai tapahtuu se esimerkiksi vahinkoperusteisten poikkeuslupien kautta. Kannanhoidollisen metsästyksen vaikutus populaatioon riippuu siitä, kuinka suureen kokonaiskuolleisuuteen se populaatiossa johtaa.

Laittoman tappamisen on yhtenä hankalasti mitattavan piilorikollisuuden muotona arvioitu olevan yksi keskeisistä ihmisperäisistä tekijöistä vaikuttamassa susikannan kehitykseen Suomessa laillisten poistojen (poikkeusluvat, poliisin päätökset) rinnalla. Nykyisessä lainsäädännössä ei ole mekanismeja jolla metsästyslupien myöntämisessä voitaisiin ottaa huomioon alueella todetut suteen (tai muihin suurpetoihin) kohdistuvat laittomuudet.

Viitteet:

DG Environment. 2023. Reporting under Article 17 of the Habitats Directive: Guidelines on concepts and definitions – Article 17 of Directive 92/43/EEC, Reporting period 2019-2024. Brussels. 104.

Mäntyniemi, S., Valtonen, M., Helle, I., Johansson, H., Ponnikas, S., Nivala, V., Harmoinen, J., Herrero, A., Heikkinen, S., Kvist, L., Aspi, J., Kojola, I. & Holmala, K. 2022. Suomen susikannan suotuisan suojelutason viitearvojen määrittäminen: Loppuraportti 2022. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 80/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 147 s.

Valtonen M., Helle I., Kojola I., Mäntyniemi S., Harmoinen J., Nivala V., Johansson H., Ponnikas S., Herrero A., Heikkinen S., Kvist L., Aspi J. & Holmala K. 2021. Suomen susikannan suotuisan suojelutason viitearvojen määrittäminen: väliraportti syyskuu 2021. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 66/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 97 s.

2 Tiivistelmä

Luonnonvarakeskus muistuttaa, että populaation elinvoimaisuuteen vaikuttavat sekä demografiset että geneettiset tekijät, ja että EU:n nykyisen ohjeistuksen mukaan populaatiokokoa koskevan suotuisan suojelutason viitearvon tulee olla suurempi kuin geneettisesti ja demografisesti pienin elinvoimainen populaatio. Viitearvotyökaluja on toistaiseksi kehitetty suurpedoista vain sudelle ja vain maaliskuun kannan kokoon peilaten.

Luke toteaa, että metsästysverotuksen vaikutusten alueellinen arviointi nykyistä tarkemmin edellyttää alueellisia populaatio- ja verotusmalleja, joita ei toistaiseksi ole olemassa. Lisäksi laadukas alueellinen arvio ei ole mahdollista ilman kattavaa alueellista havainto- ja näyteaineistoa. Metsästysverotuksen vaikutusten tieteellinen arviointi edellyttää tarkkaa määrittelyä esimerkiksi siitä, mitä suotuisan suojelutason vaarantumisella tarkoitetaan.

Suomen ja Skandinavian suurpetokannat eroavat monelta osin toisistaan, joten Ruotsin käyttämien viitearvojen käyttöönotto sellaisenaan Suomessa ei vastaa EU:n luontodirektiiviin liittyvien ohjeiden edellyttämää tieteelliseen tietoon ja menetelmiin pohjautuvaa viitearvon määrittelytyötä.

Laittoman tappamisen on arvioitu olevan yksi keskeisistä ihmisperäisistä tekijöistä vaikuttamassa susikannan kehitykseen Suomessa laillisten poistojen

(poikkeusluvut, poliisin päätökset) rinnalla. Nykyisessä lainsäädännössä ei ole mekanismeja jolla metsästyslupien myöntämisessä voitaisiin ottaa huomioon alueella todetut suteen (tai muihin suurpetoihin) kohdistuvat laittomuudet.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 24.04.2025 klo 17:00:00.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Katja Holmala

Katja Holmala, Samu Mäntyniemi, Katja Holmala, Mia Valtonen, Samu Mäntyniemi

Liitteet: Valiokuntakuuleminen25042025.pdf

Tiedoksi: